

Sygn. akt III CSK 74/15

POSTANOWIENIE

Dnia 11 czerwca 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wojciech Katner

w sprawie z powództwa P. S.
przeciwko Towarzystwu sp. z o.o. w K.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 11 czerwca 2015 r.,
na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 5 września 2014 r., sygn. akt I ACa 774/14,

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od strony pozwanej na rzecz powoda kwotę 1800,-
(jeden tysiąc osiemset) złotych z tytułu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 5 września 2015 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie, poza zmianą daty w pkt I wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie z dnia 19 marca 2014 r. z „9 października 2007 r.” na „11 grudnia 2010 r.”, oddalił apelację od tego wyroku strony pozwanej Towarzystwa Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w K. w sprawie z powództwa P. S. o zapłatę. Sąd Okręgowy ponownie rozpoznawał sprawę i zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 191 000 złotych z odsetkami i kosztami procesu z tytułu niewykonania wobec powoda zobowiązania wynikającego z zawartej umowy nienazwanej, polegającego na ustanowieniu na rzecz poprzednika prawnego powoda odrębnej własności lokalu i sprzedaży tego lokalu (art. 471 k.c.), przyjmując szkodę powoda w postaci uszczerbku majątkowego, będącego różnicą między aktualnym stanem majątku powoda jako wierzyciela, a stanem hipotetycznym, który by istniał gdyby zobowiązanie zostało przez stronę pozwaną wykonane. Oddalając co do istoty apelację pozwanej Spółki Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego i jego ocenę prawną.

W skardze kasacyjnej pozwana zarzuciła Sądowi Apelacyjnemu naruszenie prawa materialnego, tj. art. 65 § 2 k.c. oraz art. 394 k.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżanej części i przekazanie jej do ponownego rozpoznania, ewentualnie po jego uchyleniu orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie powództwa, w każdym wypadku z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania. W odpowiedzi na skargę strona powodowa wniosła o odmowę jej przyjęcia, ewentualnie o jej oddalenie wraz z zasądzeniem kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie mogła zostać przyjęta do rozpoznania ze względu na brak przesłanek określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżąca powołała się na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. twierdząc, że skarga jest oczywiście uzasadniona z uwagi na dokonanie przez Sąd Apelacyjny wykładni postanowień (nazwanych w skardze zapisami) umowy przedwstępnej w sposób sprzeczny z treścią i celem art. 394 k.c., wbrew regułom wykładni oświadczeń woli stron (art. 65 § 2 k.c.) „i dodatkowo bez

należytego uzasadnienia takiego kierunku wykładni, zwłaszcza w kontekście treści normy z art. 394 § 1 k.c. i celowościowej wykładni w/w przepisu”.

W razie uznania przez Sąd Najwyższy braku oczywistości skargi, pozwana wskazała na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. i na występujące w sprawie zagadnienie prawne, sformułowane w postaci dwóch złożonych pytań. Pierwsze w następującym brzmieniu: „czy w przypadku dodatkowego zastrzeżenia umownego zadatku, każda ze stron może odstąpić od umowy w każdym przypadku nienależytego wykonania zobowiązania przez drugą stronę w sytuacji, gdy za konkretne przewinienia (wypadki nienależytego wykonania zobowiązania) zastrzeżono w umowie również konkretną sankcję, nie wyłączając jednakże w sposób wyraźny prawa do odstąpienia od umowy w tożsamym przypadku? Czy zastrzeżenie konkretnej sankcji (uprawnienia do naliczenia odsetek ustawowych za zwłokę w sytuacji braku wpłaty raty w terminie) może być potraktowane jako wykluczenie przez strony prawa do odstąpienia od umowy na podstawie art. 394 k.c., czy też takie postanowienie o wyłączeniu prawa odstąpienia winno zostać w sposób bezpośredni przez strony w umowie wyartykułowane, co dopiero wówczas będzie potraktowane jako „odmienne zastrzeżenie umowne” w rozumieniu art. 394 § 1 k.c.?”. Drugie pytanie jest następujące: „czy w sytuacji zastrzeżenia w umowie zadatku na podstawie art. 394 k.c. i braku wyraźnego wykluczenia przez strony w umowie prawa odstąpienia od umowy przysługującego w związku z zastrzeżeniem zadatku, pozostaje miejsce na interpretację oświadczeń stron umowy odnośnie [do] istnienia lub nieistnienia prawa do odstąpienia od umowy w sytuacji nienależytego wykonania zobowiązania przez jedną ze stron, zwłaszcza mając na uwadze wykładnię celowościową [przepisu z] art. 391 k.c. (czy można ustalać okoliczność, jaką rolę strony nadały instytucji zadatku, czy też samo jego zastrzeżenie implikuje przyznanie każdej ze stron prawa do odstąpienia od umowy w razie jej nienależytego wykonania)?”

Sposób skonstruowania wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania w określonej sekwencji oraz uzupełniającym się uzasadnieniu skłania do wspólnego rozważenia przesłanek uprawniających do wydania odpowiedniego orzeczenia w tej sprawie, najpierw oczywiście odnosząc się do twierdzenia pozwanej odnośnie do oczywistego uzasadnienia skargi. W orzecznictwie

i doktrynie jest od dawna utrwalone stanowisko, co oznacza przesłanka przyjęcia skargi określona w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i że chodzi o naruszenia prawa materialnego lub/i procesowego w orzeczeniu sądu drugiej instancji, które są tak drastyczne, iż są dostrzegalne bez potrzeby dokonywania szczegółowej analizy przepisów stanowiących podstawę skargi kasacyjnej (por. wśród najnowszych postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2011 r., II CSK 59/11, nie publ.; z dnia 18 września 2012 r., II CSK 179/12, nie publ.; z dnia 18 lipca 2013 r., III CSK 143/13, nie publ.; z dnia 11 lutego 2015 r., V CSK 413/15, nie publ.).

Można przypuszczać, że skarżąca Spółka kierowała się tymi wskazaniem uzasadniając oczywistą zasadność skargi, twierdząc zwłaszcza, iż zasadność skargi jest widoczna *prima vista*, a treść jednego tylko fragmentu motywów Sądu Apelacyjnego „w sposób bijący po oczach” nie pozwala uznać zaskarżonego rozstrzygnięcia za trafne merytorycznie. Wykładnia zaś oświadczeń woli stron umowy, którą skarżąca nadal nazywa umową przedwstępną, mimo że ponownie sprawę rozpoznając przez Sąd Apelacyjny umowa ta została uznana za umowę ostateczną (właściwą), pozostaje sprzeczna z „literalnym” brzmieniem przede wszystkim art. 394 k.c., pomijając cel wprowadzenia tej normy do k.c. oraz cel instytucji zadatku jako dodatkowego zastrzeżenia umownego.

Jest jednak inaczej, niż twierdzi skarżąca i to biorąc pod uwagę zarówno wykładnię językową, jak i celowościową wskazywanych przepisów kodeksu cywilnego. Wywodzona przez pozwaną oczywista zasadność skargi kasacyjnej opiera się na kwestii kształtowania przez strony skutków niewykonania umowy w przypadku zastrzeżenia zadatku. Pozwana stoi na stanowisku, że wyłączenie uprawnienia do odstąpienia od umowy w razie jej niewykonania może być skuteczne jedynie w przypadku jednoznacznego, dosłownego (nazwanego literalnym) wyłączenia w umowie skutku wynikającego z art. 394 § 1 k.c. (s. 4-6 uzasadnienia skargi). Takie podejście pomija jednak, że wskazany przepis ma charakter dyspozytywny, mimo że skarżąca podkreśla, iż o tym wie (s. 6 skargi). Dyspozytywność art. 394 § 1 k.c. wyraża się tym, że strony przez złożenie zgodnych oświadczeń woli mogą modyfikować, wynikające z tego przepisu skutki dania zadatku. Wbrew sugestii skarżącej nie ma tu jednak podstaw do doszukiwania się ograniczeń odnośnie do sposobu wyrażania przez strony woli

modyfikacji skutków z art. 394 § 1 k.c. Nie jest więc wymagane, jak twierdzi pozwana, aby wyłączenie skutków z tego przepisu następowało przez jednoznaczne stwierdzenie w umowie o wyłączeniu takich skutków. Modyfikacja skutków dania zadatku, wynikająca z art. 394 § 1 k.c. jest możliwa również przez wskazanie w umowie innych skutków niż wynikające z tego przepisu w przypadku niewykonania umowy.

Przenosząc to na rozpoznawaną sprawę wskazać należy, że w celu ustalenia, czy doszło do modyfikacji, o której mowa trzeba dokonać wykładni umowy w oparciu o kryteria zawarte w art. 65 k.c. Kierując się nimi, Sąd Apelacyjny przyjął, że zawarte w § 4 ust. 6 umowy stwierdzenia, iż w razie opóźnienia z zapłatą pierwszej raty będą naliczane odsetki w ustawowej wysokości stanowi wyraz woli stron związania nieterminowości w świadczeniu zapłaty jedynie do tego skutku, a więc zmodyfikowania w konsekwencji skutków z art. 394 § 1 k.c. Jest charakterystyczne, że skarżąca w uzasadnieniu skargi nie przedstawia żadnych argumentów kwestionujących wykładnię umowy przyjętą przez Sąd drugiej instancji (jak zwłaszcza błędów przy wykładni oświadczeń woli). Skarżąca koncentruje się zaś niesłusznie na względach formalnych, związanych z preferowanym przez nią sposobem modyfikacji skutków z art. 394 § 1 k.c.

Z tego wyraźnie wynika, że przesłanka oczywistości skargi kasacyjnej nie została spełniona. Jednakże to samo można odnieść do obu zagadnień prawnych, skomplikowanie przedstawionych, ale bazujących na tych samych argumentach. W rezultacie pozwany poprzez zadane pytania składające się na zagadnienia prawne podważa dokonaną przez Sądy w toku instancji wykładnię oświadczeń woli stron. Należy także zwrócić uwagę, co zostało podniesione w odpowiedzi na skargę, że w umowie została wyraźnie uregulowana kwestia rozwiązania umowy (§ 6 ust. 2), a to pozwala uznać, że nie pominięte zostałyby kwestie odstąpienia od umowy w razie braku pierwszej wpłaty, gdyby taki był zamiar stron. Podniesione zagadnienia prawne w swej istocie sprowadzają się do sposobu wyrażenia przez strony odmiennego uregulowania skutków dania zadatku (art. 394 § 1 *in principio* k.c.). Tak więc brak jest przekonującego umotywowania co do występowania w niniejszej sprawie zagadnień prawnych, które w świetle dotychczasowego

orzecznictwa i poglądów doktryny wymagałyby zajęcia stanowiska przez Sąd Najwyższy.

Z tych względów wobec braku spełnienia przesłanek z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i pkt 4 k.p.c. należało orzec jak w postanowieniu, rozstrzygając o kosztach postępowania na podstawie art. 98 w związku z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.

I.n